Το επίτευγμα της Βιέννης

Πηγή:	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	**Σελ.:**	60	**Ημερομηνία έκδοσης:**	28-09-2025
Αρθρογράφος:		**Επιφάνεια:**	1551.81 cm^2	**Κυκλοφορία:**	14860
Θέματα:	ΚΡΑΤΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ				

Η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης στην αίθουσα Musikverein «επευφημήθηκε από το πρώτο κομμάτι», όπως επισήμανε στην «Κ» ο - συνήθως αυστηρός-Τόμας Σάντερλινγκ. «Και μην ξεχνάτε ότι μιλάμε για τη Βιέννη», πρόσθεσε.

Το επίτευγμα της Βιέννης

Η «Κ» στην εμβληματική αίθουσα Musikverein για τη συναυλία της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Τι κάνουν οι μουσικοί μιας ελληνικής ορχήστρας όταν ταξιδεύουν στο εξωτερικό για να δώσουν συναυλία; Μεταξύ άλλων, τοποθετούν προσεκτικά τα όργανά τους στον χώρο αποσκευών του αεροπλάνου (ή στα καθισματά του, αν μιλάμε π.χ. για βιολοντσέλο), μαθαίνουν πληροφορίες για τα αξιοθέατα και τις σπεσιαλιτέ της πόλης που θα επισκεφθούν, ξεκουράζονται, μελετούν μια δύσκολη μελωδία στο βιολί προσπαθώντας να μην ενοχλήσουν το ξενοδοχείο κ.λπ. Ό,τι κάνουν όλοι οι μουσικοί δηλαδή και ό,τι περίπου έκανε και η Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης, όταν στα μέσα Σεπτεμβρίου ταξίδεψε για μια συναυλία της στη Βιέννη. Καθώς όμως μιλάμε για μια πρωτεύουσα με μεγάλη μουσική ιστορία και με μία από τις πιο εμβληματικές αίθουσες, οι μουσικοί της ΚΟΘ έπρεπε να έχουν τον νου τους σε κάτι ακόμη. Το υπενθύμισε ο καλλιτεχνικός διευθυντής της ορχήστρας, Σίμος Παπάνας, όταν περίπου στα μισά της γενικής πρόβας πριν από τη συναυλία, ήρθε η ώρα του διαλείμματος και ενός πρώτου σχολίου. «Εχω ακούσει ορχήστρες να χαντακώνονται από το άγχος, επειδή παίζουν σε αυτήν εδώ την αίθουσα. Επομένως, πάμε με την αυτοπεποίθηση ότι ήδη ακουγόμαστε πολύ καλά», τους είπε. Ποιος χώρος τον είχε οδηγήσει σε μια τέτοια εμψυχωτική παρέμβαση; Η περίφημη «Χρυσή Αίθουσα» της Musikverein, μία από τις πιο περιζήτητες και διάσημες αίθουσες του κόσμου της κλασικής μουσικής, που ανεγέρθηκε με τη συμβολή του, καταγόμενου από τη Βλάστη Κοζάνης, Ελληνοαυστριακού ευεργέτη Νικόλαου Δούμπα (1830-1900) και η οποία εγκαινιάστηκε το 1870. Είναι επίσης μια αίθουσα που τη γνωρίζουν αρκετοί, αφού εκεί δίνει η Φιλαρμονική της Βιέννης την ξακουστή πρωτοχρονιάτικη συναυλία της.

Αρχαία λύρα

«Είναι λεπτεπίλεπτο όργανο η αρχαία λύρα και επειδή δεν είναι φτιαγμένη για μεγάλες αίθουσες, πρέπει να προσαρμόσουμε τον ήχο και το παίξιμό μας», έλεγε πριν από τη συναυλία ο Αντώνης Σουσάμογλου.

«Σαν όνειρο»

Είναι δύο χρόνια τώρα που η ΚΟΘ ταξιδεύει λίγο συχνότερα από το συνηθισμένο. Κύπρος, Βουλγαρία, Βόρεια Μακεδονία, είναι οι χώρες που επισκέφθηκε πριν από τη Βιέννη, με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και με στόχο το άνοιγμά της σε ένα πιο διεθνές κοινό. Ηταν επιτυχημένες εκείνες οι συναυλίες, αλλά η εμφάνιση στη Musikverein θα διέθετε μια πιο ειδική φόρτιση, πριν καν γίνει πραγματικότητα. «Κατά κάποιο τρόπο, είναι όνειρο όλων των ανθρώπων που ασχολούνται με την κλασική μουσική να εμφανιστούν εδώ», έλεγε λίγο μετά τη γενική πρόβα στους προσκεκλημένους δημοσιογράφους ο Αντώνης Σουσάμογλου, εξάρχων βιολιστής της ΚΟΘ. «Μπαίνεις στην αίθουσα και νιώθεις δέος, σου έρχεται ένα κύμα της ιστορίας», συμπλήρωνε. Θα αναφερόταν επίσης στο πιο αξιοπερίεργο ίσως έργο του προγράμματος της συναυλίας της ΚΟΘ, εκείνο που ανάμεσα στη «Δωδεκανησιακή σουίτα, αρ. 1» του Γιάννη Κωνσταντινίδη, τις «Παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα ροκοκό για βιολοντσέλο και ορχήστρα» του Πιοτρ Ίλιτς Τσαϊκόφσκι (με σολίστ τον νεαρό Αυστριακό Ιερεμίας Φλιντλ) και τη «Συμφωνία αρ. 9 σε μι ύφεση μείζονα» του Ντμίτρι Σοστακόβιτς, θα ξεχώριζε για δικούς του λόγους: το «Κοντσέρτο για αρχαία λύρα και ορχήστρα» («Μπαλάντα της Εφέσου»), έργο που έγραψε έπειτα από ανάθεση της ΚΟΘ ο Τούρκος συνθέτης και πιανίστας Φαζέλ Σάι, και το οποίο θα παρουσιαζόταν σε παγκόσμια πρεμιέρα. «Είναι ένα λεπτεπίλεπτο όργανο η αρχαία λύρα, με αιθέριο ηχόχρωμα και επειδή δεν είναι φτιαγμένη για μεγάλες αίθουσες, πρέπει να προσαρμόσουμε τον ήχο και το παίξιμό μας, σε ένα ηχητικό τοπίο που δεν έχουμε συνηθίσει», εξηγούσε ο Σουσάμογλου. «Το κοντσέρτο του Φαζέλ Σάι», πρόσθετε, «αποτελεί την αρχή ενός μουσικού διαλόγου με ένα όργανο το οποίο ουσιαστικά ανακαλύπτεται εκ νέου. Και το γεγονός ότι παίζουμε το έργο ενός καταξιωμένου Τούρκου συνθέτη, δίνει μια προστιθέμενη πολιτισμική αξία σε αυτό που κάνουμε».

«Ακόμη και Μπαχ»

Ως καθ' ύλην αρμόδιος, ο σολίστ της λύρας δρ Νίκος Ξανθούλης (που είναι επίσης συνθέτης, επιστημονικός συνεργάτης της Ακαδημίας Αθηνών και έχει υπηρετήσει ως τρομπετίστας στην ορχήστρα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής) υπογράμμιζε ότι ο Τούρκος συνθέτης συναντήθηκε μαζί του, προκειμένου να καταλάβει τι ακριβώς μπορεί να παίξει το όργανο. Η αρχαία επτάχορδη λύρα, έλεγε στην «Κ» ο Νίκος Ξανθούλης, έχει μικρό ηχητικό όγκο και είναι ένα όργανο κυρίως «τροπικό», δηλαδή χωρίς τη χρωματικότητα της δωδεκάφθογγης δυτικής μουσικής: ο μουσικός κουρδίζει κάθε φορά σε μία κλίμακα (δωρική, φρυγική, λυδική κ.λπ.), αν και ο κ. Ξανθούλης αξιοποιεί τις αρμονικές συχνότητες του οργάνου ώστε να παίζει «ακόμη και Μπαχ». Για όλα αυτά δεν θα μπορούσε να μην ενδιαφερθεί και ο μαέστρος της συναυλίας, ο κορυφαίος Τόμας Σάντερλινγκ, που συναντήθηκε επίσης με τον σολίστ. «Περάσαμε ώρες μαζί, να συζητάμε για κάθε νότα του έργου», σημείωνε στην «Κ» ο μουσικός και παρατηρούσε το εξής: «Στη Musikverein, αν σπκώσεις το κεφάλι σου, θα δεις στο ταβάνι τις εννέα μούσες, με τον Απόλλωνα στο κέντρο να κρατάει τη λύρα του. Σε όλη την αίθουσα, είναι δεκάδες οι ανάγλυφες ή οι ζωγραφισμένες λύρες. Η λύρα, μετά την ταύτισή της με τον παγανισμό και την εξαφάνισή της, συνεχίζει να χρησιμοποιείται –σε φιλαρμονικές, συμφωνικές ορχήστρες κ.α.– ως εικόνα της μουσικής, παραμένοντας το σύμβολό της. Παρόλο που δεν ξέρουμε πώς ακριβώς παιζόταν».

Η υπουργός Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη χειροκροτεί την Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης για τη θριαμβευτική εμφάνισή της.

Η μεγάλη βραδιά

Οταν ήρθε η μεγάλη βραδιά, εκείνη την Κυριακή, 14 Σεπτεμβρίου, αρκετοί θα διαπίστωναν κατ' αρχάς ότι το χρυσό χρώμα στον διάκοσμο της Musikverein είναι πιο έντονο από ό,τι στην τηλεόραση. Οι θεατές είχαν γεμίσει εύκολα την πλατεία και τα θεωρεία – ανάμεσά τους βρισκόταν και η υπουργός Πολιτισμού, Λίνα Μενδώνη. Ηταν σχεδόν συγκινητικό που οι μουσικοί της Κρατικής Ορχήστρας Θεσσαλονίκης βγήκαν στη σκηνή φορώντας φράκο και επίσημο ένδυμα και ήταν ακόμη πιο συγκινητικό, όταν μετά το πρώτο κιόλας έργο, τη «Δωδεκανησιακή σουίτα», η οποία αναδείχθηκε σε όλον τον μελωδικό κυρίως πλούτο της, ακούστηκαν τα πρώτα έντονα «μπράβο». Στις «Παραλλαγές πάνω σε ένα θέμα ροκοκό», ο Ιερεμίας Φλιντλ, απόλυτος κυρίαρχος του τσέλου, έπαιξε με τόση δεξιοτεχνία, όσο και ευαισθησία (αλλά και με εκείνη τη θεατρική σχεδόν εκφραστικότητα, που χαρακτηρίζει, όπως μάθαμε, αρκετούς Αυστριακούς μουσικούς), ώστε τον χειροκρότησε ενθουσιασμένος και ο μαέστρος. Προτού αρχίσει η «Μπαλάντα της Εφέσου», ο Νίκος Ξανθούλης πήρε τον λόγο και παρέδωσε ένα ταχύρρυθμο σεμινάριο που εξοικείωσε τους θεατές με την αρχαία λύρα· ο ήχος της (ενισχυμένος ελαφρώς με ένα μικρόφωνο), θα κατέκλυζε σύντομα τη Musikverein, ηλαισιωμένος από μια μουσική σύνθεση «μεσογειακού» χρώματος, που αντιστάθμιζε τους όποιους μελωδικούς περιορισμούς με μια ποικιλία από εντάσεις, αρκετή για να κρατήσει ζωηρό το ενδιαφέρον του κοινού. Η «Συμφωνία αρ. 9», έργο με έντονες αντιθέσεις, αποδόθηκε επίσης σε όλο του το εύρος, από μια ορχήστρα και έναν μαέστρο ο οποίος το γνώριζε απ' έξω και ανακατωτά. Και όταν στο ανκόρ, η ΚΟΘ αφιέρωσε στη μνήμη του Νικόλαου Δούμπα τη «Γιορτή στη Βλάστη», ένα συμφωνικό ποίημα του Αντώνη Σουσάμογλου εμπνευσμένο από τα δημοτικά τραγούδια της περιοχής, το κοινό, ελληνικό ή όχι, κατακειροκρότησε την ορχήστρα για όλα: το βάθος των ερμηνειών της, την αρτιότητά και τον λαμπερό ήχο της.

«Μας φάνηκε κάπως ψυχεδελικό, ο ήχος κυλούσε σαν ποτάμι», έλεγαν στην «Κ» οι νεαροί Κόνσταντιν και Γιόνας, μιλώντας για τη σύνθεση του Σάι με την αρχαία λύρα. Η 73χρονη Σουζάνε συμφωνούσε, όταν σχολίαζε ότι το έργο τής έδωσε «την αίσθηση του υγρού στοιχείου», όπως ίσως και η 26χρονη Μαλένα, που το βρήκε «ειρηνικό, σαν να βρίσκεσαι στα σύννεφα». Η 31χρονη Βιβή συγκινήθηκε με τη «Γιορτή στη Βλάστη», που της θύμισε παραδοσιακά κλαρίνα και χορούς, ενώ ο 88χρονος Κριστόφ χαρακτήρισε την ορχήστρα «εξαιρετική», με «πλήρη» ήχο. Ακόμη και ο συνήθως αυστηρός Τόμας Σάντερλινγκ θα τόνιζε στην «Κ» ότι η ΚΟΘ επευφημήθηκε ήδη από το πρώτο κομμάτι – «και μην ξεχνάτε ότι μιλάμε για τη Βιέννη».

«Βγάλαμε ψυχή»

Οι μουσικοί το ευχαριστήθηκαν και με τον δικό τους τρόπο. «Βγάλαμε ψυχή, πέρα από την τεχνική – δεν συνδυάζονται πάντα αυτά τα δύο», έλεγε ο τσελίστας Ζόραν Στέπιτς, που ήδη από την πρόβα στη Musikverein είχε παρατηρήσει ότι «ξαφνικά, είναι τόσο καλύτερες οι συνθήκες, που όλη η ορχήστρα έχει καλύτερη απόδοση». Η Ρόζα Τερζιάν, μουσικός της βιόλας, θυμόταν ότι από τότε που είχε μπει στην ΚΟΘ, δεν περίμενε ότι «μια μέρα η ορχήστρα θα φτάσει έως εδώ, με τόσα που έχει περάσει». Ο φλαουτίστας Οθωνας Γκόγκας έλεγε, «μην ξεχνάμε πως λίγα χρόνια πριν, είχαμε να αντιμετωπίσουμε μέχρι και πλημμύρες», εννοώντας τις καταστροφές που είχαν προκαλέσει το 2023 οι βροχοπτώσεις στην αίθουσα δοκιμών της ΚΟΘ στο πρώην «Παλλάς». Αλλοι μουσικοί θυμούνταν τις Πρωτοχρονιές με τη συναυλία της Φιλαρμονικής της Βιέννης και τις συγκρίσεις που έκαναν τότε. Και μερικοί ακόμη, επιστρέφοντας μετά τη συναυλία στο ξενοδοχείο, αγκαλιάζονταν σφιχτά και έλεγαν συγκινημένοι μεταξύ τους: «Αυτό ήταν επίτευγμα!».

Στα σύννεφα

«Ο ήχος κυλούσε σαν ποτάμι», σχολίασαν οι νεαροί Κόνσταντιν και Γιόνας, μιλώντας για τη μουσική σύνθεση με την αρχαία λύρα, ενώ η 26χρονη Μαλένα βρήκε το έργο «ειρηνικό, σαν να βρίσκεσαι στα σύννεφα».